

KANDIDAT

4401

PRØVE

SK-101 1 Skolebibliotekkunnskap 2: Barne- og ungdomslitteratur

Emnekode	SK-101
Vurderingsform	--
Starttid	09.03.2016 09:00
Sluttid	09.03.2016 15:00
Sensurfrist	--
PDF opprettet	30.11.2017 15:09
Opprettet av	Emma Hansen

1 **SK-101 09/03-2016 - generell informasjon**

-
-
-
-

Velg et alternativ

ja



nei

Riktig. 0 av 0 poeng.

2 **SK-101 09/03-2016**

Oppgave 1

I denne oppgaven skal jeg først forklare hva som ligger i arbeidsmåten "litterær samtale" der jeg vil komme inn på ulike typer spørsmål og tilnærminger som er lurt å ha med for å få en god samtale der alle føler seg inkludert og hørt. Videre vil jeg ta utgangspunkt i boka "Lille ekorn" av Linn T. Sunne og peke på hva jeg ville lagt spesielt vekt på i en litterær samtale med elevene med mål om å fremme leseglede og at elevene skal øke sin litterære kompetanse.

En litterær samtale handler om at man snakker om litterære tekster sammen med elevene og sammen skaper en fin samtale rundt den litterære teksten. Den litterære samtalen kan ta utgangspunkt i en bok, et tekstutdrag, dikt med mer. I den litterære samtalen er det flere ting man kan ta opp og se på, avhengig av hvilken målsetting man har for undervisningen. Ulike målsettinger kan være at elevene skal øke sin leseforståelse, utvikle bedre ordforråd, lære å være kritiske til tekster, lære å formidle tekster høyt for hverandre, utvikle ulike lesestrategier, eller kun lese for lesingens skyld og lære seg å sette pris på litteratur.

I en dialogisk samtale er det viktig at alle deltar og at alle skal kunne få ytre sin mening. Det er viktig at det er et godt klassemiljø der ingen er redd for å ta ordet og ingen kommenterer hverandres utsagn negativt. Når lærer og elever kommer til undervisningen vil de ha gjort opp sin egen mening og sine egne tanker rundt teksten som skal tas opp, og det er dette vi kaller lærertekst og elevtekst. Altså at de på forhånd har gjort opp tanker og meninger som de har med seg inn i den litterære samtalen og kan bidra med. Tilsammen vil disse tekstene bli til en felles tekst der innspill fra elever og lærer er tatt med, og som viser en felles forståelse av teksten. Her er det viktig at læreren er flink til å ta med alle elevene og la dem si sin mening. Dette er det Anne-Kari Skardhamar kaller opptak. Hvordan læreren velger å ta innspillene som kommer fra elevene og hvilken følelse elevene sitter igjen med, handler om verdsetting fra lærerens side. Det er svært viktig at læreren verdsetter de innspillene han/hun får, slik at elevene føler at sine bidrag er verdifulle og verdsatt, og slik at de vil fortsette å bidra i samtalen. Dette er helt nødvendig for å få til en god samtale, mener Skardhamar. Hun snakker også om autentiske spørsmål. Dette er spørsmål som læreren ikke vet svarene på på forhånd, og som dermed vil bidra til at elevene føler at deres bidrag er viktig og at de blir hørt. Eksempel på slike spørsmål kan være at en elev sier at faren hans har lært han mye om jakt og fiske, og læreren spør hva det er faren har lært han. Her vet ikke læreren hva som vil komme av svar, og det kan være ting som læreren selv ikke hadde tenkt på rundt temaet "jakt og fiske", og som de dermed kan ta med seg videre i samtalen.

Skardhamar tar også opp begrepene refleksjonsspørsmål, identifikasjonsspørsmål og overføringsspørsmål. Dette er ulike spørsmål som gjør at elevene må reflektere og tenke gjennom sitt eget liv og andres, uten at det ligger noen klar fasit. Eksempel på refleksjonsspørsmål kan være "Hva tror du hun følte da?" eller "Hvorfor ble hun så sinna, tror dere?". Her må elevene tenke gjennom hva som kan være årsaken(e), prøve å tolke det som skjedd og på denne måten også øke sin leseforståelse. Identifikasjonsspørsmål er spørsmål som knyttes direkte til elevene; "Har du noen gang opplevd det samme?" og på denne måten kan skape en nærhet teksten. Ved bruk av slike type spørsmål er det viktig at læreren kjenner elevene sine og deres bakgrunn. Er det en tekst som handler om et sårt tema og som kan knyttes til elever i klassen kan slike spørsmål bli litt for nært og personlig for eleven, og skape avstand. Den siste type spørsmål er overføringsspørsmål. Overføringsspørsmål kalles også aktualiseringsspørsmål, og handler om hvor aktuelt temaet eller handlingen man spør om er i dag. "Kunne dette skjedd i dag?", "Er det barn som opplever slike ting i dagens samfunn?" er eksempler på overføringsspørsmål.

Som vi nå har sett, er lærerens rolle svært sentral i den litterære samtalen. Læreren må være en motivator og inspirator som får elevene til å tenke selvstendig, være delaktige og respektere andres meninger. Det er også viktig å la elevene få snakke og diskutere sammen, og ikke bare la det være læreren som spør og elevene som svarer. Elevene kan snakke og jobbe to og to sammen om ulike sider av teksten som senere kan tas opp i plenum. På denne måten sikrer også læreren at alle må bidra. Når de jobber to og to sammen kan ikke den ene melde seg ut, samtidig som det i tillegg vil være lavere terskel for å ta ordet når elevene allerede har diskutert og kommet fram til et svar sammen på forhånd.

Systematisk litteraturundervisning legger vekt på sammenhengende tid og elevaktive arbeidsmetoder. Også i en litterær samtale ser vi viktigheten av disse faktorene. Det er viktig at elevene får godt tid til å lese teksten, at det settes av god tid til gjennomføring av den litterære samtalen slik at alle får bidra og det blir en god felles tekst til slutt, og at elevene er aktive under samtalen.

Jeg skal nå se på boka "Lille ekorn" skrevet av Linn T. Sunne, og komme opp med tanker om hva jeg ville tatt opp i en litterær samtale med elevene. Jeg tenker at det er i 7.klasse. Målet for den litterære samtalen er å fremme leseglede og at elevene skal øke deres litterære kompetanse. Litterær kompetanse handler blant annet om å kjenne til ulike tekster, gjenkjenne ulike sjangre, kunne finne, forstå og skape mening i teksten, skape egne tekster og bruke siktemessige strategier. Ved å samtale om bokas språk og struktur, kan også elevenes egen skriveutvikling bedres. For å fremme leseglede er det viktig å motivere elevene, gi dem tid til å lese, tilpasse til den enkelte elev og gi dem ulike innganger og arbeidsmåter å jobbe med teksten på. Jeg vil legge vekt på typiske trekk ved boka som er karakteristisk for ungdomslitteratur og leseforståelsen til elevene når det gjelder å øke deres litterære kompetanse, og jeg vil se hvordan dette kan fremme leseglede hos elevene. Når elevene er kjent med ulike sjangre, kan gjenkjenne tekster og oppleve å forstå teksten er dette motivasjon i seg selv og vil kunne fremme leseglede. Jeg vil vise til kompetansemål i norsk etter 7.årstrinn i Kunnskapsløftet (LK06) for å underbygge mine valg.

Når jeg skal ha en litterær samtale om "Lille ekorn" i klasserommet med elevene mine, ville jeg forsikret meg om at alle hadde fått lest boka godt og at vi på forhånd hadde snakket om temaene man møter i boka. Dette er blant annet oppmerksomhet fra eldre og/eller fremmede, overgrep, nettvett, identitet, usikkerhet og vennskap. Dette er temaer som man ofte ser i ungdomslitteratur, og denne boka ville dermed vært et godt eksempel på et møte med realistisk ungdomslitteratur. Jeg ville vært nøye på å forklare at selv om vi i denne boka møter Aurora som er en jente, er dette noe som også kan oppleves og skje blant gutter. Jeg ville dermed gjennom hele samtalen stillt spørsmål som også guttene kunne kjenne seg igjen i, og delta på. Det å snakke om boka i forkant vil skape nysgjerrighet og interesse blant leserne. Sammen med forforståelse og aktivering av kunnskap vil dette hjelpe på motivasjonen, og dermed fremme leseglede. Vi ser også at dersom teksten er tilpasset leseren med relevant tema, språk og handling, vil dette også fremme leseglede.

Oppbygningen har den kjente hjemme-borte-hjemme strukturen, der Aurora i starten av boka er i sine vandte miljøer og venner, før hun "vandrer" ut i det ukjente med Gaute, for så å forenes med det kjente og trygge hjemme på slutten av boka. Dette er et trekk som ofte brukes i barne- og ungdomslitteratur, og der slutten har mye å si for opplevelsen av boka. Når hovedpersonen kommer "hjem" igjen, har den utviklet seg på veien og sitter med nye inntrykk og opplevelser som den ikke hadde før.

I "Lille ekorn" er det mye som kan snakkes om etter at boka er lest ferdig, da vi som lesere også sitter igjen med mange nye inntrykk og spørsmål. Her kommer mange av temaene jeg nevte innledningsvis opp igjen, og refleksjons-, identifikasjons- og overføringsspørsmål kan stilles. Refleksjonsspørsmål som "Hvorfor tror dere Aurora blir så glad av oppmerksomheten fra Gaute?", "Hvordan tror dere vennene hennes opplever situasjonen?" og "Hva tror dere Aurora har lært av denne hendelsen?" gjør at elevene må gå inn i seg selv og tenke. De må også kunne lese ut fra sammenhengen og klare å skape mening, noe som hører nøye sammen med leseforståelse. Her kan elevene kanskje dra inn egne erfaringer og opplevelser som hjelper dem med å forstå Aurora eller vennene. Jeg ville latt elevene snakke to og to sammen om dette, før vi skulle ta det i fellesskap. Her vil jeg som lærer ha mine tanker rundt spørsmålene og elevene vil ha sine. Det vil komme mange ulike svar og tenkelige årsaker, og sammen kan vi komme frem til mulige grunner som svar på spørsmålene som vi kunne fyllt inn i et tankekart på tavla. Gjennom å lese og sette seg inn i andres situasjon kan man lære mye om seg selv og utvikle empati.

Identifikasjonsspørsmål som "Har du noen gang opplevd å få oppmerksomhet fra fremmede over nettet?" er et aktuelt spørsmål for dagens ungdom. De er på internett nesten hele døgnet rundt, og på ulike sosiale medier kan man komme i kontakt med fremmede. I samtalen kan elevene dele sine tanker rundt dette, samtidig som vi da er inne på et viktig tema om nettvet. Her kan man komme inn på andre ting rundt nettvet, om at man ikke skal dele bilder av seg selv eller andre på nettet, både fordi vedkommende kanskje ikke vil det selv, men også fordi det ligger ute for alltid og man ikke vet hvem som kan se det. Som sagt før, må man være forsiktig med å spørre slike direkte spørsmål når man snakker om et vanskelig og sårt tema. Jeg ville dermed ikke spurt som lærer om noen hadde opplevd overgrep, da dette ikke passer å ta opp her, men heller bruk andre innfallsvinkler til identifikasjonsspørsmål rundt temaet.

Når det gjelder overførings-/aktualiseringssspørsmål ville jeg spurt elevene om de trodde at det som skjedde med Aurora kunne skje hvem som helst, når som helst og hvor som helst. Her kunne jeg fått mange gode svar på hvordan elevene tenker om nettvet, og om de har forstått at det som skjedde med Aurora også kan skje dem, noen i deres familie eller vennekrets. Når spørsmålene er så generelle, er dette uavhengig av kjønn og guttene vil dermed kunne sitte igjen med de samme inntrykkene som jentene etter å ha lest og snakket om boka "Lille ekorn". Inntrykk som å passe seg for hvem man snakker med og hvordan man utgir seg på nettet er mulige inntrykk.

Wolfgang Iser snakker om leserorientert teori, som fokuserer på at elevene skal være delaktige i møtet med tekster. I leserorientert teori er det to begreper som er sentrale, og det er implisert leser og åpne plasser i teksten. En implisert leser er den teksten "snakker" til, altså den teksten henvender seg til. "Lille ekorn" henvender seg nok mest til unge jenter, men som jeg har skrevet før, ville jeg fokusert på å treffe begge kjønn. Åpne plasser handler om at på noen plasser i teksten er det ting man må tenke seg til selv. Man må lese mellom linjene, og klare å skape mening ut fra konteksten. Her er leseren aktiv i å skape mening, og kan på denne måten utvikle leseforståelse. I boka "Lille ekorn" ser vi flere eksempler på åpne plasser i teksten som jeg kunne brukt i den litterære samtalen. For eksempel kaller Gaute Aurora for "Lille ekorn", og det er også dette som er tittelen. Her ville jeg spurt om elevene skjønne hva Gaute mener med dette kallenavnet. Ordet "ekorn" kan i denne sammenhengen være en metafor på Aurora som sårbar, liten og skremt. Elevene ville kanskje ha kommet med andre mulige årsaker, og jeg ville da tatt alle innspill på lik linje og verdsatt dem. "Å se deg slik ingen andre har sett deg" er et annet eksempel vi kunne snakket om. Hva mener Gaute med dette? Dette kunne mange av elevene syntes vært flaut å snakke om dersom de tolket det til nakenhet, men det er absolutt aktuelt å ta opp med elever i 7.klasse.

Når spørsmål om tanker og meninger stilles rundt boka, er det viktig for meg som lærer å tenke på opptak og verdsettning. Når elevene deler sine tanker, meninger og noen ganger kanskje personlige erfaringer, er det viktig å verdsette disse. Selv om en elev kanskje ikke svarer helt rett på det som ble spurt om, vil jeg som lærer likevel ta dette med meg videre i samtalen, og ikke forkaste bidraget. Det er også viktig for meg som lærer å dra alle elevene inn i samtalen, og la alle slippe til. Det er lett å la de ivrige og de som snakker høyst å svare, men da ville jeg vært bevisst på å la alle komme til orde noe som hører hjemme i det dialogiske klasserommet. Dette ser vi samsvarer med kompetansemålet "uttrykke og grunngi egne standpunkter og vise respekt for andres" etter 7.årstrinn under muntlig kommunikasjon i Læreplanen i norsk i Kunnskapsløftet (LK06).

Når vi var ferdig med å snakke og reflektere om temaene og stille ulike spørsmål til boka, ville jeg gått over å se på hva som gjør at denne boka passer i kategorien ungdomslitteratur. Jeg ville spurt elevene hvilke trekk de ser i boka som er typiske for ungdomslitteratur, og her kunne vi snakket om blant annet oppbygning, tema, handling, persongalleri og språk. Disse punktene kunne vi satt opp som et nytt tankekart på tavla, og sammen kommet på ulike trekk ved boka som gjør at den hører til i ungdomslitteraturen. Dette vil være med å øke deres litterære kompetanse, ved å vite om og gjenkjenne ulike sjangre og tekster, og hva som er karakteristisk for de ulike. Dette ser vi igjen i, og kan være et skritt nærmere kompetansemålet "lese et bredt utvalg norske og oversatte tekster i ulike sjangre på bokmål og nynorsk, og reflektere over innhold og form i teksten" i Læreplan i norsk i Kunnskapsløftet (LK06).

Oppbygningen og tema har jeg allerede nevnt og forklart hvorfor de passer inn under ungdomslitteraturen. Når det gjelder handlingen, så er det en enkel, kronologisk handling uten hopp i tid, men vi har to parallelle handlinger som foregår i boka. Vi følger Aurora i håndballmiljøet der målet er å komme med på kretslaget, samtidig som vi parallellt følger situasjonen med Gaute og hvordan deres forhold utvikler seg. Selv om det er to parallelle handlinger, er det ikke vanskelig å følge med i historien. Det at det er to parallelle handlinger ser man ikke i typiske barnebøker, men hører bedre hjemme i ungdomslitteraturen og voksenlitteraturen der oppsettet er litt mer avansert. Vi ser dermed at dette er et trekk som kan høre innenfor ungdomslitteraturen.

Persongalleriet består av relativt få personer. Vi får høre om Aurora, hennes familie og venner, Gaudes familie og jentene på håndballaget. Personene er enkle å forholde seg til, og vi får et tydelig bilde av dem gjennom teksten. Karakterene blir ikke like konkretisert som vi ofte ser i barnelitteraturen, men heller ikke sammensatte og avanserte som vi ofte ser i voksenlitteraturen. Personegalleriet stemmer dermed også overens med ungdomslitteraturen.

Språket i boka er lett gjenkjennelig for leserne. Det er brukt mye dialog og muntlig tale som gjør at elevene kan kjenne seg igjen. Jeg ville snakket med elevene og bedt dem om å finne eksempler på hva som skiller språket i boka fra det tradisjonelle skriftspråket. Dette ser vi et kompetansemål i Læreplanen i norsk i Kunnskapsløftet (LK06): "gi eksempler på noen likheter og forskjeller mellom muntlig og skriftlig språk". Her kunne jeg sett om elevene ser at det er brukt korte setninger, dialog og muntlig tale. Vi ser også eksempler på ulike "teksttyper" i boka. Boka har som sagt et muntlig preg over seg, med innspill av tekstmeldinger. Disse er uthevet på en annen måte, og elevene leser kanskje denne teksten på en annen måte. Jeg ville dermed spurt elevene om hva de syntes er forskjell på disse måtene å skrive på. Hva bidrar tekstmeldingene med i teksten? Hva sitter man som leser igjen med? Dette er spørsmål som gjør at elevene må tenke gjennom hvilken effekt for eksempel tekstmeldingene har på dem som lesere og ved å reflektere over dette, øke sin litterære kompetanse.

Når det gjelder å fremme elevenes leseglede gjennom motivasjon, vil jeg dra frem John Guthries motivasjonsprogram. Guthrie mener at mestringsmål, mestringsforventning, kontroll og valg, interesser og sosial interaksjon er viktige faktorer for å få elevene motiverte for å lese og utvikle leseglede. Som lærer har valg av tekst vært nøye gjennomtenkt, og det er både mål og forventninger til elevene om hva de skal lære og få ut av den litterære teksten og samtalen. I dette tilfelle var det å fremme leseglede og øke elevenes litterære kompetanse, og de spørsmålene jeg har valgt å stille i klassen er spørsmål som jeg mener de mestrer å svare på, samtidig som de kan lære mye av denne boka. Når man gjennomfører den litterære samtalen må man hele tiden motivere elevene til å bidra i samtalen og man må spille på elevene. Det at elevene føler at de er med i et fellesskap er svært sentralt, og man ser at Guthries punkt om "valg og kontroll" og "interesser" blir ivarettat. Elevene får gjennom autentiske spørsmål svare det de vil, og det de tror kan bidra positivt i samtalen. Guthries siste punkt om sosial interaksjon blir også ivarettat i den litterære samtalen. Både gjennom at de får være delaktige og komme med bidrag i samtalen, og ved at de snakker og diskuterer to og to.

Gjennom å vektlegge typiske trekk ved ungdomslitteratur i boka, leseforståelsen hos elevene og motivasjon i den litterære samtalen har jeg forhåpentligvis hjulpet elevene med å øke sin litterære kompetanse og fremme leseglede videre. Ved å samtale rundt boka generelt, temaer og stille spørsmål vil elevene være bedre rustet til å møte andre typer tekster og da vi så at blant annet gjenkjenning er viktig for å utvikle leseglede, tror jeg denne samtalen har klart det. Det at tankekartet om typiske trekk for ungdomslitteraturen fikk mange punkter som stemmer overens med det elevene forventet når det var en ungdomsbok vi skulle snakke om, viser at boka er tilpasset ungdomsleseren og at det er med på å fremme leseglede og positivt tanker rundt lesingen. Det kan også ha bidratt til å styrke elevene i deres arbeid med å utarbeide egne tekster som inngår i den litterære kompetansen.

Til slutt ville jeg skrevet av tankekartene vi i fellesskap har laget, og gitt dem til elevene. Tankekartene kan være gode å ha for elevene ved senere anledninger, samtidig som de kan være helt og fullt tilstede under den litterære samtalen uten å måtte notere.

Besvart

3 Ny oppgave

Ubesvart